

ಪ್ರಗತಿಪರ ಸಾಹಿತ್ಯಕಾರ ನಿರಂಜನ

ಡಾ.ಬಸವರಾಜ ಪೂಜಾರ್, ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು-ಕನ್ನಡ, ಎಸ್ ಜಿ ಕಾಲೇಜು,ಕೊಪ್ಪಳ.

ಪೀಠಿಕೆ:

ನಿರಂಜನರು ಜನಪರವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಆಶಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೂ ಅವರು ಕಲಾತ್ಮಕತೆಗೂ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನೀಡಿದರು. ಅವರು ಬರಹಗಾರರು ಮಾತ್ರವಾಗಿರದೆ ಕಮ್ಯುನಿಷ್ಟ ಪಕ್ಷದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬಹಳ ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಕಂಡವರಾಗಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಜನರ ಆಳದ ನಾಡಿಮಿಡಿತದ ಅರಿವು ಇತ್ತು. ಅವರ ಬರಹದಲ್ಲಿ ಕಾಳಜಿಯ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ತೋರಿಕೆಯ ವಾಚ್ಯದ ನೆಲೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುದಿಲ್ಲ. ಅವು ನೈಜ ಮತ್ತು ಮಾನವೀಯ ನೆಲೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಕೂಡ ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. “ನಿರಂಜನರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಹಲವು ಮಹತ್ವದ ಘಟ್ಟಗಳಿದ್ದು, ಅವು ಅವರ ಬರವಣಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿವೆ ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಅವರು ಕಮ್ಯುನಿಷ್ಟ ಪಕ್ಷದ ಸಕ್ರಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದು, ಭೂಗತವಾಗಿದ್ದು, ಜನಶಕ್ತಿ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿದ್ದು 1941ರಿಂದ 1951ರ ವರೆಗಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ. ಎಂದರೆ ಹದಿನೆಂಟರಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತರ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಹಲವು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ರಾಜಕೀಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಪಡೆದ ನಂತರ ಎಂದರೆ 1985ರಲ್ಲಿ ಅವರ ಮೊದಲ ಕಾದಂಬರಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು (ವಿಮೋಚನೆ). ಆಗ ಅವರಿಗೆ ಮುವತ್ತು ವರ್ಷ. ಅದರ ನಂತರ ಅವರು ರಾಜಕೀಯ ಸಿದ್ಧಾಂತವೊಂದರ ಬೆಂಬಲಿಗಾಗಿ ಉಳಿದರೆ ವಿನಾ, ಸಾಹಿತಿಗಳಾದರೆ ವಿನಾ ರಾಜಕೀಯ ಹೋರಾಟಗಾರರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕ್ರಾಂತಿ ಪರವಾದ, ಜನತೆಯ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಅವರ ಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅವರು ಮೂವತ್ತನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ನಿವೃತ್ತಿ ಪಡೆದ ನಂತರವೇ ರಚಿತವಾದವು. ಇದು ತಪ್ಪೆಂದು ನಾನು ಹೇಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಇದು ಪ್ರಾಯಶಃ ಆ ಕಾಲದ ವಾಮಪಂಥೀಯ ಹೋರಾಟಗಳ ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಫಲಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ತನ್ನ ಬದುಕಿನ ಕೊನೆವರೆಗೂ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದ ಪಾಬೋ ನೆರುದಾ ಅಂತವರ ಬರವಣಿಗೆಗೂ ಇದಕ್ಕೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಇದೆಯೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ.”

ನಿರಂಜನರು ಬದುಕನ್ನು ಸೌಂದರ್ಯದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಬರೆದರು. ಅವರ ಬದುಕಿನ ಸೌಂದರ್ಯವೇ ಬೇರೆ. ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾನವೀಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದು. ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವ ಬದುಕನ್ನು ಹೋರಾಟದ ಮೂಲಕ ಬದಲಾಯಿಸುವುದು ಅವರಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಲಾತ್ಮಕ ಅಂಶವನ್ನು ಬದಿಗಿಟ್ಟು ಜನಪ್ರಿಯ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಖಚಿತ ಸಮಾಜವಾದಿ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ತರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರು. ಅದು ಹೇಳಿಕೆಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇರದೆ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಾನವನ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಶೋಧಿಸುವ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಅವರ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಶೋಷಣೆಯ ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸುವ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಸೌಂದರ್ಯದ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಕಾಣುವ ಮನೋಭಾವ ನಿರಂಜನರದು. “ಮಾನವನ ಜೀವನವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿರೋ ಶಕ್ತಿಗಳು ಯಾವುವು? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯತ್ತ

ನಿರಂಜನರ ಗಮನ. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ಕಂಡುಕೊಂಡ ಸಮಾಜದ ವಾಸ್ತವ ಶಕ್ತಿಗಳ- ಶೋಷಣೆ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಕಾನ್ವರ್ಟೇಷನ್ ಮಾಡಿದರು. ಹಾಗೆ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರವಾದಿಯ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿಸಲು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಕಾರಂತ, ಪುಟ್ಟಪ್ಪರಿಗೆ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಸರಳವಾದ ಒಂದು ಬಿಡುವು ಇದೆ. ಒಂದು ಮಳೆಗಾಲ, ಮಳೆಯ ರಾತ್ರಿ, ಬೆಳದಿಂಗಳ ರಾತ್ರಿ, ಸುರೆಯೋದಯಗಳನ್ನು ಏನು ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದ, ಸೈಂರೆಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ಒಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯನಂತೆ ಅವರು ವರ್ಣಿಸಬಲ್ಲರು.(ಕಾರಂತರ ಬೆಟ್ಟದಜೀವ, ಮರಳಿ ಮಣ್ಣಿಗೆ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿ ಈ ಮಾತು) ನಿರಂಜನಿಗಾದರೋ ಈ ರೀತಿಯ ಬಿಡುವು ಇಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಯಾವ ರೀತಿಯ ಒಂದು ಆತುರ, ಒಂದು ಆರ್ತ ಇದೆಯೆಂದರೆ ಮನುಷ್ಯ ಯಾಕೆ ಹೀಗಾಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದೇ ಆ ತುಡಿತ."

ನಿರಂಜನರ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ಹರಿಯುವ ಬದುಕನ್ನು ಹಿಡಿದಿಡುವ ಅಖಂಡತೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅದು ಹುಸಿ ಹಸಿಯಾದ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲ. ಬದುಕನ್ನು ಹಸನುಗೊಳಿಸುವ ಬದಲಾಯಿಸುವ, ಶೋಷಣೆಗೆ ಈಡುಮಾಡುವವರ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ಬಯಲುಗೊಳಿಸುವ ಚಿಂತನೆ ಅವರದು. ಯಾವ ಗೊಂದಲಗಳಿಲ್ಲದೆ ಬದುಕಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ಹೋರಾಟವನ್ನು ವಾಸ್ತವಗೊಳಿಸುವ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಅವರ ಬರವಣಿಗೆಯ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದೆ. ಹೊಸ ಬರಹಗಾರರಿಗೆ ಮಾದರಿಯೊಂದನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟಿದೆ. "ನಿರಂಜನರ ಬರವಣಿಗೆಯ ರೀತಿ ಯಾವುದೆಂದರೆ ಅವರ ಕೊನೆಯ ಗಿರಾಕಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತಾಡುವಾಗ ಆ ಇಡೀ ಕತ್ತಿಗೆ ಮೃತ್ಯಂಜಯದಂತ ಒಂದು ಆಕೃತಿ ಇದೆ. ಒಂದು ಸಮಾಜವಾದಿ ಪುರಾಣದ ಆಕೃತಿ ಇದೆ ಅನ್ನುವುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅದರ ವಾಸ್ತವತೆಯಿಂದ ಮೆಲೆತ್ತಿ ಮಹಾನ್ ರೂಪಕವಾಗಿ ಮಿತ್ ಆಗಿ ಮಹೋನ್ನತಿಯನ್ನಾಗಿ ಬರೆಯುವ ಛಲ ಇದೆ. (ಸಮಾಜವಾದಿ ಬರಹಗಾರರಿಗೆಲ್ಲ ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯ- ಯುರೋಪ್ ನಲ್ಲಿ ಗಾರ್ಕಿಯಂತವರು ಇತ್ಯಾದಿ.) ನಿರಂಜನರ ಈ ಸಮಾಜವಾದಿ ಛಲಕ್ಕಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿಯ ಅಖಂಡ ಶೈಲಿ ಇರುವವರು ನಿರಂಜನೊಬ್ಬರೇ. ಆದುದರಿಂದ ಸಮಾಜಜವಾದದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಇರುವ ತರುಣ ಲೇಖಕರು ಅವರಿಂದ ಕಲಿಯಬೇಕಾದುದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಲಿತು ಅವರಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಬರೆಯಬೇಕು."

ನಿರಂಜನರು ತೀಕ್ಷ್ಣಮತಿಗಳಾಗಿದ್ದರಿಂದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ತೆರನಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. "ಕಾಲು ಶತಮಾನದಿಂದ ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವ, ಸಾಹಿತಿಯೊಬ್ಬನು ಆ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮತ್ತು ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಗಮನಿಸಿ, ಅವಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಸ್ಪಂದಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಲ್ಲದೆ ಅವನು ತನ್ನ ಸುತ್ತಾ ಅನಾಸಕ್ತಿ, ಹಟಮಾರಿತನ ಮತ್ತು ತಿರಸ್ಕಾರಗಳ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬದಲಾಗದೆ ಉಳಿದುಬಿಟ್ಟರೆ ಅವನ ಬರವಣಿಗೆಯು ಪುನರುಕ್ತಿ ಪರಂಪರೆಯಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಸರ್ವಮಂಗಳ, ಸ್ವರೂಪ, ಮತ್ತು ಬಿರುಕು ಕಾದಂರಿಗಳನ್ನು ಬರೆದವರು, ಎಷ್ಟೋ ಕಾಲದ ನಂತರ ವೈಶಾಖ, ಕಾರ್ವಾಲೋ, ಮುಸ್ಸಂಜೆಯ ಕಥಾಪ್ರಸಂಗಗಳಂತೆ ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದು ಈ ಬಗೆಯ ಪ್ರತಿಸ್ಪಂದನಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಅದೇ 1980ರ ಮೃತ್ಯಂಜಯಕ್ಕೂ 1954ರ ಚಿರಸ್ಮರಣೆಗೂ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸ. ಕಾಲ, ದೇಶ, ಗಾತ್ರ ಮತ್ತು ವಿವರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೆನಿಸಿದರೆ ಅದು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸ್ಥಗಿತ ಮನೋಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹರಿಯುವ ನದಿಯ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿಯದೆ ನಿಂತ ನೀರು ಆರೋಗ್ಯದಿಂದಲೇ

ವಂಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ವಿಕಸನದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಮೊಟಕು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಚಿರಸ್ಮರಣೆಯು ಯಾವ ಕಾರಣಗಳಿಗೋಸ್ಕರ, ಹೇಗೆ ಮುಖ್ಯ ಅದ್ವಿತೀಯ ಎನಿಸಿತೋ ಅದೇ ಕಾರಣಗಳಿಗೋಸ್ಕರ ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ಕೂಡ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.”

ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯಕ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಪ್ರಗತಿಶೀಲರೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಬಿನ್ನ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕೇವಲ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ತಮ್ಮನ್ನು ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಬದುಕಿನ ಅನಂತವನ್ನು ಶೋಧಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರು. ಬದುಕಿನ ಹಲವು ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ತಂದರು. ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮತನದ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಬಹಳ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. “ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ನಿರಂಜನರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಿಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳು ಅಗತ್ಯ. 1943ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ತಾವು ಶ್ರೀ ಅ.ನ. ಕೃ. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಶೀಲತೆಯ ತುತ್ತೂರಿ ಊದಿದವೆಂದು ನಿರಂಜನರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಅವರಿಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷ. 1944ರಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಒಂದು ವರ್ಷದ ನಂತರ, “ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯಾಸಕ್ತರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಅ.ನ.ಕೃ. ಅವರ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನವನ್ನು ಟೀಕಿಸಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. 1945ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಅ.ನ.ಕೃ. ಬಳಗದವರಿಗೆ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ನಾವು ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದು ಕರೆಯುವ ಚಳುವಳಿಯ ಮೊದಲ ಹಂತದಿಂದಲೂ, ನಿರಂಜನರದು ಭಿನ್ನವಾದ ಧೋರಣೆಯಾದುದರಿಂದ, ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗೆ ಅ.ನ.ಕೃ ಅನುಕರಣೀಯ ಮಾದರಿಯೆನಿಸುವದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಮೊದಲ ಕಾದಂಬರಿ ಪ್ರಕಟಣೆಗಿಂತಲೂ ಮುಂಚಿನಂತಲೂ ಅವರು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡ ವಿಮರ್ಶಾತ್ಮಕ ನೆಲೆಯು ನಿರಂಜನರು ಪ್ರಗತಿಶೀಲರ ನಡುವೆ ವಿಶಿಷ್ಟರಾಗಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಹಿಂಧೂಧರ್ಮದ ತಾತ್ವಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ಅ.ನ.ಕೃ. ತಾ.ರ.ಸು. ಅವರ ಆಸಕ್ತಿಯು ಜೀವಂತವಾದರೆ ನಿರಂಜನರೂ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಕಟ್ಟಾ ನಾಸ್ತಿಕರಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಯಾವ ಬರಹದಲ್ಲಿಯೂ ದೇವರು, ಧರ್ಮಗಳೂ ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗಿಂತ ಮುಖ್ಯವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಅಂಶವೆಂದರೆ ಪ್ರಗತಿಶೀಲರ ಕಾಮಪ್ರಚೋದಕ ಬರವಣಿಗೆಯ ವಿರುದ್ಧ ನಿರಂಜನರು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ತೀವ್ರ ಪ್ರತಿಭಟನೆ. ಅವರು ಅದನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಂದತೆಗೆ ಲೈಸೆನ್ಸ್ ಎಂದು ಕರೆದರು. ಪ್ರಗತಿಶೀಲರ ಕಮ್ಯೂನಿಸ್ಟ್ ವಿರೋಧವನ್ನು ಖಂಡಿಸುವದರ ಮೂಲಕ ಅವರು ಇನ್ನಷ್ಟು ಏಕಾಂಗಿಯಾದರು. ಹೀಗೆ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡ ವಿರೋಧ ಮತ್ತು ಭ್ರಮನಿರಸನಗಳೇ ಅವರ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಹಲವು ಒಳ್ಳೆಯ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.” ಬರಹ ಮತ್ತು ಬದುಕನ್ನು ಅವರು ಬೆಸೆಯುತ್ತಾ ಬಂದವರು. ಎಂತ ತೊಡುಕಗಳ ನಡುವೆಯೂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಂದಿಗೆ ರಾಜಿಯಾಗದೆ ತಮ್ಮತನವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಗತಿಪರತೆಯನ್ನು ಬದುಕಿನುದ್ದಕ್ಕೂ ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಜೀವಪರ ಚಿಂತನೆಯನ್ನೇ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಅದರಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.”

ಉಪಸಂಹಾರ:

ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ಭಾರತೀಯ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ, ತಾವು ಪ್ರಗತಿಶೀಲರೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಂಡ ಅನೇಕ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಾಹಿತಿ, ಕವಿಗಳು, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯನಂತರ ಯಾವಯಾವುದೋ ಕಾರಣದಿಂದ ತಮ್ಮ ಪ್ರಗತಿಪರ ನಿಲುವುಗಳಿಂದ ಹೊಯ್ದಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ತಮ್ಮ ತಾರುಣ್ಯದ ಬಿಸಿ ರಕ್ತದ ಆವೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿವಾದಿಗಳಾಗಿ,

ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ನುಗ್ಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ನಂತರ ತಮ್ಮ ಮಧ್ಯಮ ಹಾಗೂ ಕೊನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ, ದಿಗಂಬರ, ಪ್ರತೀಕ ಮೊದಲಾದ ವಾದಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಸೋತಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಲಿನ ಸಾಮಂತಿ ಹಾಗೂ ಬೂಜಾರ್ವಾ ವಾತವರಣಕ್ಕೆ ಹೆದರಿಕೊಂಡು ಹೇಗಾದರು ಬದುಕುವ ಬಯಕೆಗಾಗಿ ಒಡಂಬಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಭಾರತೀಯ ಲೇಖಕರಲ್ಲಿ ಇಂಥವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೇರಳವಾಗಿದೆ. ಕೇವಲ ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯಷ್ಟು ಸಾಹಿತಿಗಳು ಮಾತ್ರ ತಾವು ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ಧೋರಣೆಗಳಿಗೆ ದ್ರೋಹ ಬಗೆಯದೆ ಆಜೀವ ಬದ್ಧರಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಅಪರೂಪದ ಲೇಖಕರಲ್ಲಿ ನಿರಂಜನರು ಒಬ್ಬರೆಂದು ದೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.

ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು:

- ನಿರಂಜನ ಅಭಿನಂದನ, ಸಂ. ಬೋಳಂತಕೋಡಿ ಈಶ್ವರಭಟ್ಟ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಘ ಪುತ್ತೂರು, ೧೯೮೬
- ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕಥನ, ಡಿ.ಆರ್. ನಾಗರಾಜ್, ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ೨೦೦೨
- ಬುದ್ಧಿ ಬಾವ ಬೆಳಕು, ನಿರಂಜನ, ಡಿ.ವಿ.ಕೆ. ಮೂರ್ತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ೨೦೦೭.
- ಮಾರ್ಕ್ಸ್‌ವಾದಿ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು, ಡಾ. ಕೆ. ಕೇಶವ ಶರ್ಮ, ದೇಸೀ ಪುಸ್ತಕ,

